

Araştırma Makalesi

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN
“BALKANLAR” ÜZERİNE OLAN ALGILARININ
METAFORLAR ARACILIĞIYLA BELİRLENMESİ**

İbrahim EŞİM* & Serhat ZAMAN**

Öz: Bu çalışmanın amacı, Coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine olan algılarını metaforlar kullanarak belirlemektir. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji (olgubilim) yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun Balkanlar üzerine olan algılarını ortaya koyabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve katılımcılara “*Balkanlar... gibidir. Çünkü...*” sorusu yöneltilmiştir. Bu süreç sonucunda toplam 183 görüşme formu toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizinden geçirilmiştir. Bulgulara göre, katılımcılar Balkanlar üzerine 115 geçerli metafor oluşturmuşlardır. Bu metaforlar ise 5 kategori altında sınıflandırılmışlardır. Coğrafya bölümü lisans öğrencileri en fazla Balkanların coğrafi konumu ve etno-kültürel zenginliğini ön plana çıkaran köprü ve gökkuşağı metaforlarını kullanmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Metafor, Fenomenoloji, Balkan Coğrafyası.

**DETERMINATION OF UNDERGRADUATE
GEOGRAPHY STUDENTS' PERCEPTIONS OF THE
“BALKANS” THROUGH METAPHORS**

Abstract: This study aims at exploring the perceptions of undergraduate geography students about the Balkans by using metaphors. The phenomenology approach, one of the qualitative research designs, was used in this study. The study group of the research consists of undergraduate students studying in the

*Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-3084-6691, ibrahimesim@uludag.edu.tr

**Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, ORCID: 0000-0003-4300-9382, serhatzaman@uludag.edu.tr

Department of Geography in Faculty of Arts and Sciences in Bursa Uludağ University. A semi-structured interview form was prepared in order to reveal the study group’s perceptions about the Balkans and the participants were asked the question “The Balkans are like..... because..... As a result of this process, a total of 183 interview forms were collected. The data obtained were subjected to content analysis. According to the findings, the participants composed 115 valid metaphors about the Balkans. These metaphors were classified under 5 categories. The undergraduate students studying in the department of geography mostly used the metaphors of bridge and rainbow, which emphasize the geographical location and ethno-cultural diversity of the Balkans.

Key Words: The Balkans, Metaphor, Phenomenology, Geography of the Balkans

Extended Abstract: The Balkans come out in different ways as a geographical, political, or social phenomenon. This situation causes different perceptions to arise about the Balkans. Based on this, this research aimed at revealing what the Balkans meant for a certain group. In this direction, this study aims to determine the undergraduate geography students’ perceptions of the Balkans through metaphors. In line with this purpose, the research consists of the following research questions: how many metaphors undergraduate geography students will create, what these metaphors are, and how many categories they can be grouped under.

The phenomenology approach, one of the qualitative research designs, was used in this study. The phenomenon concept was determined as the “Balkans”. The sampling of the study was determined by criterion sampling, a purposeful sampling strategy and convenience sampling. Accordingly, the study was carried out with 183 undergraduate geography students studying in the Department of Geography in the Faculty of Letters, Uludag University in 2020-2021 and 2021-2022 academic years. However, 44 students included in the study group were excluded from the research due to writing invalid metaphors. In addition, 59 % of the participants are female and 41% of them are male. When the participants are also evaluated in terms of their years at the university, 22,2% of them are first-year students, 23% are second-year students, 30,9% in their third year, and 23,7% in their fourth year.

Metaphors were used as a data collection tool to determine the undergraduate geography students’ perceptions of the Balkans and interviews were used to support these perceptions. In this direction, an interview form consisting of two parts which were prepared with structured and semi-structured interview techniques was distributed to the participants. In the first part of the interview, the participants were asked

to identify their genders and year of studies at the university and in the second part of the interview, they were asked the question “*The Balkans are like .... because....*” to reveal their perceptions of the Balkans through metaphors. As a result of this process, 183 interview forms were obtained; however, 44 interview forms were excluded because they did not meet the required conditions. The data obtained from the 139 interview forms considered valid were analysed via content analysis. Afterwards, the steps of denomination, classification, and categorization were followed. In addition, an expert opinion was asked to ensure the reliability of the research. Thus, the list of metaphors and categories formed were sent to the expert and he was asked to classify them. Later, applying Miles and Huberman’s reliability formula, the reliability of the research was calculated considering the numbers of consensus and disagreements between the researchers and the expert. Therefore, it was determined that the research was 91,4 % reliable.

Undergraduate geography students created a total of 115 metaphors about the Balkans. The following are the most common metaphors that are created: *rainbow* that emphasises the ethnic-cultural diversity of the Balkans (5), *Anatolia* (2), *sea* (3), *mixed forest* (2), *riot of colours* (2), *centre of culture* (2); *a Turkish land* emphasising its history (3), *Ottoman* (2) and *history* (2); *a bridge* that reflects its geographical features (7) and *ice* (2), and *a step child* (2) that emphasises its political structure. In addition to these, although there are metaphors in different categories that emphasise the Balkans’ heterogeneous structure and importance of being a point of migration such as *multinational* (2) and *the Middle East* that emphasises the Balkans’ geographical features and history (2), they are placed among the most repeated metaphors. Moreover, 101 metaphors were created by one participant.

When the reasons for these metaphors were examined, they were grouped under 5 different categories regarding the Balkans’ *heterogeneous structure, history, geographical features, political structure and conflicts, and migration flows*. Because of the feature that the Balkans have a multinational and cultural structure, this feature stuck most in the participants’ minds. 49 metaphors (41.9%) reflecting this situation formed the category for *heterogeneous structure*. The category for its *history* is the second category which the undergraduate geography students formed the most mental images about the Balkans. There were 27 (23.1%) metaphors under this category. When the reasons for these metaphors were examined, it was seen that they were meant for the old Turkish sovereignty in the Balkans. Another factor that determined the participants’ perceptions was the *geographical features of the Balkans*. In fact, 20 metaphors composed

the category of geographical features in line with their common reasons. Under this category, the geographical location of the Balkans particularly was the factor that stuck most in the participants’ minds. The *bridge* metaphor, the most created one among the total number of metaphors, is also placed under this category. In addition, the cold air wave from the Balkans stuck in the participants’ minds and thus 5 metaphors were written about this situation. In addition, the metaphors emphasizing the natural geographical features of the peninsula are also included. There were 15 metaphors emphasizing the attempts of the other countries to lead the Balkan countries or the conflicts and disagreements among themselves and these were grouped under the category of *political structure and disagreements*. The Balkan Peninsula was a place from which there had been migration to Turkey for about 112 years. It is an undeniable fact that these migrations have positive effects on the development of the Republic of Turkey. However, it was determined that this situation, which affected our recent history, didn’t have an important place in the undergraduate geography students’ mental images. As a matter of fact, only 6 metaphors emphasized migration movements and they were combined under the category of migration flows. Within these, only 3 of them emphasized the migrations originating from the Balkans. In addition, there were students who stated that they were Balkan immigrants among the study group and thus they approached the term Balkans more emotionally.

In addition to the things mentioned above, the Balkans was not only a Turkish territory in the past, but also it is a region where Turkish population and culture live today. However, some Balkan countries and the practices of some states that have produced policies for this region for years aim at eliminating the traces of Turks in the Balkans. When the metaphors created by the participants were examined, it was revealed that there were few metaphors emphasizing today’s conditions. Therefore, we are of the opinion that it is necessary to carry out studies that will increase the awareness of the Turkish presence in the Balkans.

Giriş

Balkanlar, Avrupa kıtasının güneydoğusunda bulunan bir yarımada. Kıtanın en büyük yarımadası olan Balkanlar, doğusunda Karadeniz ve Marmara Denizi; güneydoğusunda Ege Denizi; güneybatısında İyon Denizi ve batısında ise Adriyatik Denizi olmak üzere doğal coğrafi unsurlar ile sınırlanmaktadır. Ancak yarımada'nın kuzey sınırı tartışmalıdır. Bu konu hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür. Mesela Kaser (1990) yarımada'nın kuzey sınırını Kuzey Karpat Dağları olarak ileri sürmüş, Cvijić (1918) ise yarımada'nın kuzey sınırını Tuna ve Sava ırmaklarından

geçmesi gerektiğini belirtmiştir¹. Başka bir görüşte ise kuzey sınır Tuna nehrinin Karadeniz’e döküldüğü noktadan başlamakta ve Tuna boyunca ilerleyerek Belgrad’a ulaşır. Buradan Sava Nehri’ne bağlanır ve Hırvatistan-Bosna Hersek sınırını takip ederek Slovenya’ya girer. Daha sonra Krka ve Vipava nehirleri boyunca ilerleyerek Soča Nehri ile birleşir ve Trieste Körfezi kıyısındaki Manfolcone yakınlarında Adriyatik Denizi’nde son bulur². Özetle kuzey sınır için *Tuna-Sava ırmakları veya Doğu Karpatlar ile Transilvanya Alpleri ele alınmaktadır. Daha belirgin bir hat olarak Ukrayna’nın Odessa limanından İtalya’nın Trieste limanına çekilecek bir hattın güneyinde kalan alan olarak tanımlanmaktadır*³ (Harita 1).

Günümüzde Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Kosova, Karadağ ve Bosna-Hersek topraklarının tamamı, Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Romanya ve Türkiye’nin ise topraklarının bir kısmı yarımada sınırları içerisinde yer almaktadır. Bunların yanı sıra Moldova ve Ukrayna’ya bağlı olan Bucak bölgesi de bu sınırlar içerisine dâhil olup, yarımada yüzölçümü, Tuna ve Sava nehirlerinin dikkate alındığı sınır görüşlerine göre 525 bin km², geniş kapsamlı tariflere göre ise 750 bin km²’dir⁴. Ayrıca kuzey sınırı için farklı görüşlerin ortaya atılması hangi ülkelerin Balkan yarımadası sınırları içerisinde kalacağı tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Mesela Kaser (1990)’in belirttiği sınır tarifinde Slovakya ve Macaristan Balkan ülkeleri arasında yer alırken, Cvijić (1918)’in belirlediği sınıra göre Romanya Balkanların dışında kalmaktadır⁵.

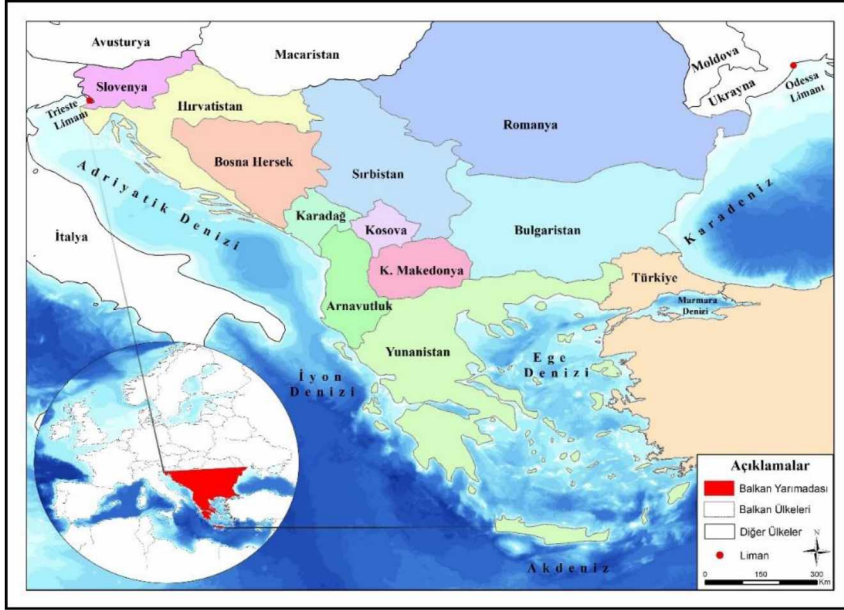
¹ Maria Todorova, Balkanları Tahayyül Etmek, çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, 6. bs., s. 69-71.

² Ramazan Özey, Balkanlar ve Balkan Ülkeleri Coğrafyası, PEGEM Akademi, Ankara 2017, 2. bs., s. 7.

³ Ali Yiğit, “Balkan Yarımadası’nın Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Türk ve/veya Müslüman Nüfus Varlığı”, Yeni Türkiye, sy. 66 (2015), s. 943.

⁴ Yiğit, a.g.e., s. 943.

⁵ Todorova, a.g.e., s. 70-71.

Harita 1: Balkan Yarımadası Lokasyon Haritası.

Balkan kelimesi Türkçe kökenli olup, *sıra-dağ ya da dağlık* anlamına gelmektedir⁶. Ayrıca Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre de Balkan kelimesi *sarp ve ormanlık sıradağ* anlamındadır⁷. Coğrafi bir terim olarak kullanılan Balkan kelimesine zaman içerisinde olumsuz siyasi anlamlar yüklenmiştir. Nitekim bir bölgenin, alanın ya da ülkenin küçük siyasi birimlere bölünmesine Balkanlaşma terimi ile anılmaya başlanmıştır⁸. Daha geniş bir tanım yapılacak olursa Balkanlaşma; *büyük ve sürdürülebilir siyasi birimlerin küçük ve sürdürülemez alanlara bölünmesi* anlamına gelmektedir⁹.

Balkan yarımadası, Avrupa kıtasının Asya'ya açılan kapısıdır. Sahip olduğu coğrafi konumundan dolayı birçok imparatorluk ve kavime ev sahipliği yapmıştır. Yarımadanın isminden de anlaşılacağı üzere Türklerde

⁶ Halil İnalıcık, “Türkler ve Balkanlar”, BAL-TAM Türklük Bilgisi, sy. 3 (2005), s. 20.

⁷ <https://sozluk.gov.tr/>.

⁸ Polly S. Rizova, “Balkanization”, The Blackwell Encyclopedia of Sociology, edt. George Ritzer, Blackwell Publishing, Oxford 2007, s. 239.

⁹ Tvrtko Pleić, Vedran Glasnoić, Vedran Prelogović, Petra Radeljak Kaufmann, “In Search of Spatial Perceptions: The Balkans as a Vernacular Region”, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie. 112/3 (2020), s. 307.

bu kavimler içerisinde yer almaktadır. Türkler yarımada Karadeniz’in kuzeyinden ya da Anadolu üzerinden gelmişlerdir. Nitekim Hunlar, Kumanlar (Kıpçaklar), Avarlar ve sonradan Slavlaşan Bulgarlar gibi Türk boyları bunlar içerisinde yer almaktadır. Yarımada üzerindeki son büyük Türk hâkimiyeti ise Osmanlı Devleti döneminde yaşanmıştır ve 550 yıl sürmüştür. Türklerin bu uzun süreli hâkimiyetleri Balkan halklarını birçok konuda etkilemiştir. Nitekim Orta Çağın Sırp, Yunan ve Bulgar edebiyatında, yine aynı dönemin Sırp sanatında ve Balkan halklarının folkloründe, süslemelerinde, türkülerinde ve dini inançları üzerinde Türklerin etkisi görülmektedir. Mesela Bosna Hersek’te Müslüman Sırpların ya da Rodoplarda Müslümanlaşmış Slav olan Pomakların varlığı bu duruma örnek olarak verilebilir¹⁰.

*Algı, tanıma, gözleme ve ayırt etme gibi faaliyetleri içeren, duyarlar aracılığıyla nesnelere, ilişkilerin ve olayların farkına varma süreci veya sonucudur*¹¹. Bu durum kişiseldir. Yani insanların gördükleri şeylere karşı bakış açıları ve yorumları kişiden kişiye göre değişir. Mesela yağmur bir çiftçi için verimlilik, bir şair için sevgiliye karşı akıtılan gözyaşı olabilir. Bundan dolayı algı, insanların dünyaya nasıl baktığı ve gördüğünün belirtisidir¹². Bunun yanı sıra nesnel dünya hakkında bilgi edinme süreci, hatta bu bilgiyi edinmemizin ana kaynağıdır¹³. Bir nesnenin algılanması için onun hakkında daha önceden bir duyum sağlanmış olması gerekiyor. Bundan dolayı algılama sürecinin zeminini duyum oluşturmaktadır¹⁴. Bu süreç sonunda nesnelere, olayların, koşulları fark etme, anlama ve idrak edilmesi olarak tanımlanan algılama meydana gelmektedir¹⁵. İnsanların bir şeye karşı olan algılarını belirlemenin çeşitli yolları vardır. Bu yollardan birisi de metaforlar aracılığıyla yapılmaktadır.

¹⁰ Jovan Cvijić, “The Zone of Civilization of Balkan Peninsula”, Geographical Review, 5/6 (1918), s. 475-476.

¹¹ Apa Dictionary of Psychology, American Psychology Association, Washington 2015, 2. bs., s. 775.

¹² Nurettin Özgen, “Davranışsal Coğrafyada Temel Kavramlar”, Davranışsal Coğrafya, ed. Nurettin Özgen ve Seyit Çoşkun, PEGEM Akademi, Ankara 2020, s. 9.

¹³ Barry Maund, Perception, Routledge, New York 2003, s. 1.

¹⁴ Özgen, a.g.e., s. 10.

¹⁵ Hayati Doğanay, Coğrafya Bilim Alanları Sözlüğü, ed. Namık Tanfer Altaş, PEGEM Akademi, Ankara 2017, 2. bs., s. 21.

Metafor, Grekçe kökenli olup “metaherein” kelimesinden gelmektedir¹⁶. İki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç olan metafor, bir şey hakkında başka bir şey bakımından düşünmemizi ve konuşmamızı sağlayan, insanların bilişsel ve ifade kapasitesini güçlendiren bir mekanizmadır¹⁷. Metafor, *kişinin zihninin belli bir anlayış (kavrayış) biçiminden başka bir anlayış (kavrayış) biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanır*¹⁸. Metaforların oluşumu kültüre ve kişiye göre değişiklik gösterebilir. Bu durum üzerinde dilsel farklılıklar, ekonomik, coğrafi, siyasi vb. gibi toplumun dünyayı algılama şeklini etkileyen faktörler etkili olmaktadır¹⁹. Bundan dolayı algılama kişisel bir süreç olduğu için metafor oluşturma şeklide bireysel bir durumdur. Yani birey çevresindeki olguyu kendi algıladığı şekilde metaforlara yansıtır. Böylece *insanların dış dünyada duygusal olarak aldıklarını kendi iç dünyalarında nasıl anlamlandırdıklarına, insanların bakış açılarına, kavramlara nasıl bir anlam yüklediklerine metaforlar aracılığı ile ulaşmak mümkün olacaktır*²⁰. Bir şeyin metafor olabilmesi için metaforun konusu, kaynağı ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen bir özelliğin olması gerekiyor²¹. Bu doğrultuda metaforun konusu ve kaynağı arasındaki bağı daha iyi çağrıştırmak için “gibi” kavramı, metaforun kaynağından konusuna atfedilen düşünce ise “çünkü” kavramı kullanılarak metafora mantıksal bir dayanak oluşturulur²².

---

¹⁶ Cennet Güneş, Rumeysa Tezcan, “Metafor Nedir, Ne Değildir?”, Metafor Eğitiminde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi, ed. Bahadır Kılcan, PEGEM Akademi, Ankara 2019, s. 1;

¹⁷ Carolyn O’Meara, Laura J. Speed, Lila San Rouque, Asifa Majid, “Perception Metaphors: A View From Diversity”, Perception Metaphors, edt. Laura J. Speed, Carolyn O’Meara, Lila San Roque, Asifa Majid, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam 2019, p. 1

¹⁸ Ahmet Saban, “Okula İlişkin Metaforlar”, Education Administration: Theory and Practise, sy. 55 (2008), s. 460.

¹⁹ Şeyma Özelmacı, Uğur Çakır, “Metaforlar ve Benzerleri İle İlgili Söylenenler”, Metafor Eğitiminde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi, ed. Bahadır Kılcan, PEGEM Akademi, Ankara 2019, s. 22.

²⁰ Fatoş Kayaardı, Recep Bozyiğit, “Ortaöğretim Öğrencilerinin “Afet ve Nüfus” Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi”. International Journal of Geography and Geography Education (IGGE), sy.45 (2022), s. 18.

²¹ Güneş, Tezcan, a.g.e., s. 4-5.

²² Saban, a.g.e., s. 463-464.

İlgili literatür incelendiği zaman algıların ölçülmesinde metaforların bir çok bilim dalında kullanıldığı görülmektedir. Bu bilim dallarından birisi de coğrafyadır. Bu çalışmalar özellikle eğitim alanında yoğunluk göstermektedir (Kayaardı, Bozyiğit, 2022; Alım, Şahin, Meral, 2018; Zeren, 2015; Ateş & Karatepe, 2013; Aydın, 2010; Aydın, 2011). Bunların yanı sıra belirli bir bölge üzerine algıların belirlendiği çalışmalar da bulunmaktadır (Özgen, 2020; Alım, 2009).

Araştırmanın Amacı ve Problemi

Bu çalışmanın amacı coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine olan algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu doğrultuda çalışmanın ana problem cümlesi şöyledir: *Coğrafya lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine olan algıları nelerdir?*

Ayrıca aşağıdaki alt problem cümlelerinin cevapları araştırılmıştır.

Coğrafya bölümü lisans öğrencileri Balkanlar üzerine kaç metafor oluşturmaktadır?

Coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine oluşturdukları metaforlar nelerdir?

Coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine oluşturdukları metaforlar kaç kategori altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi yaklaşımlarından olan Fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ama ayrıntılı bir şekilde bilgi sahibi olmadığımız olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ya da durumlar gibi olgulara odaklanmamızı sağlamaktadır²³. Bu desende tek bir kavram ya da düşünce bildirilir ve araştırılacak olan fenomene vurgu yapılır²⁴. Bu çalışmada da “Balkanlar” kavramı fenomen olarak belirlenerek coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin bu kavrama olan algılarını belirlemeyi amaçlamasından dolayı fenomenoloji deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yönteminin ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışma 2020-2021 ve 2021-2022 Eğitim Öğretim yıllarında Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü’nde

²³ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 11. bs., s. 69.

²⁴ Jhon W. Creswell, Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Desenleri, çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Siyasal Kitapevi, Ankara 2020, 5. bs., s. 80.

öğrenim gören lisans öğrencilerinden oluşan 183 kişi ile yürütülmüştür. Ancak çalışma grubu içerisinde yer alan lisans öğrencilerinden 44’ü geçersiz metafor oluşturdıkları için çıkarılmışlardır. Çalışma grubunun cinsiyetlerine göre dağılışına bakıldığı zaman % 59’unu kız, % 41’ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 1). Ayrıca sınıflarına göre değerlendirildikleri zaman ise % 22,2’si birinci sınıf, % 23’ü ikinci sınıf, % 30,9’u üçüncü sınıf ve % 23,7’si ise dördüncü sınıf öğrencileridir (Tablo 2).

Tablo 1: Çalışma Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılışı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Kız	82	59
Erkek	57	41
Toplam	139	100

Tablo 2: Çalışma Grubunun Sınıflarına Göre Dağılışı.

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Birinci Sınıf	31	22,2
İkinci Sınıf	32	23
Üçüncü Sınıf	43	30,9
Dördüncü Sınıf	33	23,7
Toplam	139	100

Verilerin Toplanması

Coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine olan algılarını belirlemek için veri toplama aracı olarak metaforlar ve bu algıları desteklemek için görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda çalışma grubuna yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleriyle hazırlanan iki kısımdan oluşan görüşme formu verilmiştir. Bu formda metafor hakkında detaylı bilgi verildikten sonra ilk kısımda öğrencilerden cinsiyet ve sınıflarını belirtmeleri istenmiş, ikinci kısımda ise Balkanlar üzerine olan algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak için “*Balkanlar.... gibidir. Çünkü....*” sorusunu tek bir metafora yoğunlaşarak Balkanların kendileri için ne ifade ettiğini yazmaları istenmiştir. Ayrıca görüşme formu etik kuruluna sunulmuş ve uygunluk raporu alınmıştır.

Verilerin Analizi

Veri toplama süreci sonucunda 183 görüşme formu toplanmıştır. Ancak 44 görüşme formu şartları sağlamadığı için kapsam dışında bırakılmıştır. Geçerli sayılan 139 görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmişlerdir. İçerik analizi insan davranışı ve doğasını dolaylı yollarla belirlemeyi olanak sağlayan bir tekniktir²⁵. Bu doğrultuda verilerin analizinde şu adımlar izlenmiştir:

Adlandırma Aşaması: Bu aşamada çalışma grubunun oluşturduğu metaforlar alfabetik olarak sıralanarak geçici bir liste oluşturulmuştur. Metaforların net bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılmış ve geçersiz olan metaforlar kapsam dışında bırakılmıştır (*Örneğin; Avrupa'dan Ortadoğu'ya, Kafkaslara ve Asya'ya giden yollar da Balkanlar'dan geçer. Jeopolitik konumu çok iyidir. Siyasi manada bakıldığı zaman balkanlardaki devletlere gerek yardım yapılarak (ekonomik, askeri) büyük devletler o konum hakkında söz sahibi olmaya çalışmaktadırlar Metafor kısmına gelecek olursak bir yol ve yahut kavşak tarzı bir yerdir*). Ayrıca her bir görüşme formu CÖ:1, CÖ:2... şeklinde numaralandırılmıştır.

Tasnif Etme Aşaması: Bu aşamada öğrencilerin oluşturdukları metaforlar kaynağı, konusu, kaynak ve konusu arasındaki ilişki bakımından analiz edilerek ortak özelliklerine göre tasnif edilmişlerdir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada ise metaforların tasnif edildikleri ortak özelliklerine göre kategoriler oluşturulmuştur. Bu doğrultuda oluşturulan kategori sayısı 5'dir. Bunlar: *Coğrafi özelliklerine yönelik, Göç hareketlerine yönelik, Heterojen yapısına yönelik, Siyasi yapısı ve anlaşmazlıklara yönelik, Tarihine yönelik*.

Geçerlik ve Güvenirlik: Araştırmada güvenilirliği sağlamak için uzman incelemesine başvurulmuştur. Çünkü araştırmanın konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma konusunda uzman tarafından incelenmesi çalışmaların güvenilirliğini artıran bir faktördür²⁶. Bu doğrultuda oluşturulan metaforların ve kategorilerin listesi bir alan uzmanına gönderilerek tasnif etmesi istenmiştir. Daha sonra ise Miles ve Huberman'ın güvenirlilik formülü ($\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}}$) uygulanarak araştırmacılar ve uzman kişinin görüş birliği ve görüş ayrılığı dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır. Bu işlem sonucunda araştırmacı ve uzman görüşlerinin en az % 90 uyum sağlaması

²⁵ Şener Büyüköztürk, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, PEGEM Akademi, Ankara 2018, s. 259.

²⁶ Yıldırım, Şimşek, a.g.e., s. 279.

gerekmektedir²⁷. Nitekim yapılan işlem sonucunda çalışmanın güvenilirliği % 91,4 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Coğrafya bölümü lisans öğrencileri tarafından toplam 115 metafor oluşturulmuştur. Bu metaforların kullanılma sıklığı (f) ve yüzdelerinin (%) ifade edildiği Tablo 3 incelendiği zaman en fazla oluşturulan metaforun *köprü* (7) olduğu görülmektedir. Bunu *gökkuşağı* (5) takip etmektedir. Bunları üçer defa kullanılan *deniz* ve *Türk toprağı* metaforları izlemektedir. Bunların yanı sıra *Anadolu*, *buz*, *karışık orman*, *Orta Doğu*, *Osmanlı*, *renk cümbüşü*, *tarih*, *üvey evlat*, *çok uluslu* ve *kültür yuvası* metaforları ise ikişer defa kullanılmışlardır. Ayrıca 101 metafor ise birer katılımcı tarafından oluşturulmuştur (Tablo 3).

Tablo 3: Coğrafya Bölümü Lisans Öğrencilerinin Oluşturdukları Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)	Yüzde (%)	Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)	Yüzde (%)
Köprü	7	5	Karnaval	1	0,7
Gökkuşağı	5	3,6	Kendi halinde bir insan	1	0,7
Deniz	3	2,2	Kendi halinde bir dünya	1	0,7
Türk toprağı	3	2,2	Kıyıardı kuşağı	1	0,7
Anadolu	2	1,4	Klima	1	0,7
Buz	2	1,4	Kutup bölgesi	1	0,7
Karışık orman	2	1,4	Kültür birliği, gelenek ve görenek	1	0,7
Orta Doğu	2	1,4	Kültür çeşnisi	1	0,7
Osmanlı	2	1,4	Labrador ve Gulf Stream su akıntısı karşılaştırma noktası	1	0,7
Renk cümbüşü	2	1,4	Matruşka	1	0,7
Tarih	2	1,4	Melez bir insan	1	0,7
Üvey evlat	2	1,4	Memleket	1	0,7
Çok uluslu	2	1,4	Merkez	1	0,7
Kültür yuvası	2	1,4	Metropol bir şehir	1	0,7
Afrika	1	0,7	Meyve tabağı	1	0,7
Akarsu güzergâhı	1	0,7	Misafirperver	1	0,7
Akciğer	1	0,7	Mozaik	1	0,7
Annesi ölmüş çocuklar	1	0,7	Müştemilat	1	0,7
Antarktika	1	0,7	Müzik	1	0,7
Aşure	1	0,7	Nar	1	0,7

²⁷ Matthew B. Miles, A. Michael Huberman, Nitel Veri Analizi, çev. Sadegül Akbaba Altun, Ali Ersoy, PEGEM Akademi, Ankara 2019, 3. bs., s. 65.

Avrupa ve Anadolu'nun ortak mirası	1	0,7	Nereye gideceği belli olmayan kurşun	1	0,7
Avrupa'da Türk-İslam yurdu	1	0,7	Okyanus	1	0,7
Avrupa'ya açılan kapı	1	0,7	Okyanustaki bahıklar	1	0,7
Avrupa'nın uzun çocuğu	1	0,7	Osmanlı Devleti'nin ışığını, kültürünü ve milletini götürdüğü bir yer	1	0,7
Bahçe	1	0,7	Oyun alanı	1	0,7
Bakı	1	0,7	Saat	1	0,7
Bazı vatandaşlarımızın ardında bıraktığı durak	1	0,7	Saksısı sıkça değiştirilen sümbül	1	0,7
Bilinen ama gizemli bir mekân	1	0,7	Sanat atölyesi	1	0,7
Bir arada yaşayan fakat farklı bireylerden oluşan bir aile	1	0,7	Sarmaşıklar	1	0,7
Bir bütün olamayan parçalar	1	0,7	Sınıf	1	0,7
Birçok rengi barındıran resim	1	0,7	Sibirya	1	0,7
Bize yol gösterecek bir kitap	1	0,7	Soğuk	1	0,7
Bosna Hersek Mostar Köprüsü	1	0,7	Tanrıların meskenleri	1	0,7
Büyük kollara ayrılmış havza	1	0,7	Tarih kokan sayfalar	1	0,7
Çok değişken bir istatistik trendi	1	0,7	Tarihi bir koridor	1	0,7
Çok karmaşık bir yer	1	0,7	Tarihi miras	1	0,7
Delta	1	0,7	Turkuaz	1	0,7
Deney tahtası	1	0,7	Türkiye ile bağlantılı bölge	1	0,7
Dört mevsim	1	0,7	Türkiye ve Avrupa'nın ortasında kalan bir arkadaş kucaklayıcısı	1	0,7
Dünya mutfağı	1	0,7	Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı	1	0,7
Ebru sanatı	1	0,7	Türkiye'nin Avrupa'ya olan yolu	1	0,7
Etnisite	1	0,7	Türkiye'nin dostu ve doğal müttefiki	1	0,7
Evim	1	0,7	Türklerin Avrupa'daki kolu	1	0,7
Farklı kültürlerin birleşimi	1	0,7	Türlü yemeği	1	0,7
GDO'lu gıda	1	0,7	Ülkemiz ile olan bağlantısı	1	0,7

Geçiş bölgesi	1	0,7	Üniversite kampüsü	1	0,7
Gözyaşındaki tebeşüm	1	0,7	Üniversiteler	1	0,7
Gurbetçilerin evi	1	0,7	Üniversiteye gelen erasmus öğrencileri	1	0,7
Güneş	1	0,7	Velinimet	1	0,7
Güvercin	1	0,7	Yağmur damlaları	1	0,7
Hâlâ ana vatanımız	1	0,7	Yapboz	1	0,7
Hasret	1	0,7	Yemyeşil cennet	1	0,7
Heterojen	1	0,7	Yeni bir dünya	1	0,7
Hiç dinmeyen şiddetli bir yağmur	1	0,7	Yuvamız	1	0,7
İç içe girmiş uluslar mozaiği	1	0,7	Yüce dağlar	1	0,7
İkinci bir Türkiye	1	0,7	Zincir	1	0,7
Karışık bir yarımada	1	0,7	Zorluklar görmüş geçirmiş sonunda çevresindeki birçok kişiyi kaybetmiş kültürel tecrübesi yüksek köyün yaşlısı	1	0,7
Karışık yapıda bir bahçe	1	0,7			

Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar ortak özelliklerine göre 5 kategori altında toplanmıştır (Tablo 4). Metaforların % 41,9'unu kapsayan *Heterojen yapısına yönelik* kategorisi en fazla metaforun yer aldığı kategoridir. Bunu % 23,1 oranı ile *Tarihine yönelik* kategorisi takip etmektedir. *Göç hareketlerine yönelik* kategorisi ise en az metaforun bulunduğu kategoridir. Nitekim metaforların % 5,1'i bu kategori altında toplanmıştır. Ayrıca metaforların % 17,1'i *Coğrafi özelliklerine yönelik* ve % 12,6'sı ise *Siyasi yapısı ve anlaşmazlıklara yönelik* kategorileri altında toplanmıştır (Tablo 4).

Coğrafya bölümü öğrencileri tarafından birçok kez tekrarlanarak oluşturulan *Orta Doğu* ve *çok uluslu* metaforlarının aşağıdaki örnekte de görüldüğü üzere gerekçeleri incelendiğinde farklı kategorileri kapsadığı belirlenmiştir. Bundan dolayı Tablo 4'deki metafor sayıları toplandığı zaman 117 çıkmaktadır.

Örnek:

Balkanlar Orta Doğu gibidir. Çünkü Avrupa'ya açılan kapıdır (CÖ: 90). Balkanların coğrafi konumuna atıfta bulunduğu için Coğrafi özelliklerine yönelik kategorisine dâhil edilirken,

Balkanlar Orta Doğu gibidir. Çünkü orası da geçmişten beri farklı milletler tarafından işgal edilip yönetilmiştir. Balkanlar da farklı milletler, farklı etnikler tarafından kurulmuştur. Orta Doğu'dan tek farkı sömürülmemiştir. Etnik bir yaşam kurulmuştur (CÖ: 91). Bu metaforun

gerekçesinde ise Balkanların tarihine atıfta bulunulduğu için Tarihine yönelik kategorisine dâhil edilmiştir.

Tablo 4: Kategoriler ve Metafor Sayıları.

Kategori Adı	Metafor Sayısı	Yüzde (%)
Heterojen Yapısına Yönelik	49	41,9
Tarihine Yönelik	27	23,1
Coğrafi Özelliklerine Yönelik	20	17,1
Siyasi Yapısı ve Anlaşmazlıklara Yönelik	15	12,6
Göç Hareketlerine Yönelik	6	5,1

Heterojen yapısına yönelik kategorisi altında Balkanların etno-kültürel zenginliğine yönelik oluşturulan metaforlar yer almaktadır. Bu doğrultuda *gökkuşağı (5)* ve *deniz (3)* metaforları katılımcılar tarafından en fazla oluşturulan metaforlardır. Bunları ikişer defa kullanılan *Anadolu, karışık orman, renk cümbüşü* ve *kültür yuvası* metaforları takip etmektedir. Ayrıca 43 metafor ise birer katılımcı tarafından kullanılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5: Heterojen Yapısına Yönelik Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)	Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)
Gökkuşağı	5	Kıyıardı kuşağı	1
Deniz	3	Kültür birliği, gelenek ve görenek	1
Anadolu	2	Kültür çeşnisi	1
Karışık orman	2	Melez bir insan	1
Renk cümbüşü	2	Metropol bir şehir	1
Kültür yuvası	2	Meyve tabağı	1
Antarktika	1	Mozaik	1
Aşure	1	Müzik	1
Bahçe	1	Nar	1
Bir arada yaşayan fakat farklı bireylerden oluşan bir aile	1	Okyanus	1
Birçok rengi barındıran resim	1	Okyanustaki balıklar	1
Çok değişken bir istatistik trendi	1	Sanat atölyesi	1
Çok karmaşık bir yer	1	Sarmaşıklar	1
Çok uluslu	1	Sınıf	1
Dört mevsim	1	Türkiye ve Avrupa'nın ortasında kalan bir arkadaş kucaklayıcısı	1

Dünya mutfağı	1	Türlü yemeği	1
Ebru sanatı	1	Üniversite kampüsü	1
Etnisite	1	Üniversiteler	1
Farklı kültürlerin birleşimi	1	Üniversiteye gelen erasmus öğrencileri	1
Güneş	1	Velinimet	1
Güvercin	1	Yapboz	1
Heterojen	1	Yeni bir dünya	1
Karışık bir yarımada	1	Yüce dağlar	1
Karnaval	1	Zincir	1
Kendi halinde bir dünya	1		

Heterojen yapısına yönelik kategorisine dâhil edilen metaforlara örnekler:

“Balkanlar Anadolu gibidir. Çünkü Anadolu toprakları nasıl çok uluslu bir yapıya ev sahipliği yapmışsa Balkanlar da aynı şekilde birden çok ulusa ev, barınak olmuştur (CÖ:4).”

“Balkanlar deniz gibidir. Çünkü farklı kültürlerden, farklı dinlerden insanlara ev sahipliği yapmakta ve bu yönüyle bir denizin içindeki canlılara yaşam alanı sağlamasına benzemektedir (CÖ:28).”

“Balkanlar ebru sanatı gibidir. Çünkü farklı kültürlerin ve coğrafi özelliklere sahip ülkelerin sentezlendiği bir yarımadadır. İç içe geçtiği bir bölgedir (CÖ:33).”

“Balkanlar gökkuşağı gibidir. Çeşitli milletten, kültürden, dinden insanlar birlik içerisinde yaşıyor ve bunlar bir araya gelince gökkuşağı gibi renkli ve güzel birliktelik oluşturuyor (CÖ:39).”

“Balkanlar karnaval gibidir. Çünkü farklı etnik gruplardan insanlar yaşamaktadır. Bu da dillere, dinlere, mimari yapıya, şehrin peyzajına ve insanların giyim kuşamına kadar bu farklılık yansımaktadır. Dolayısıyla farklı milletlere mensup bu insanlar bende heterojen bir yapı oluşturmakta ve bu da insanların giyim kuşamından yemeklerine kadar hayatlarına yansımakta, içerisinde de kültürel farklılıkları barındırmaktadır ve zenginlik katmaktadır (CÖ:58).”

“Balkanlar nar gibidir. Çünkü dışarıdan bir bütün ama içine girdiğinizde çok farklı toplulukların, insanların olduğunu görürsünüz (CÖ: 86).”

*Tarihine yönelik kategorisi en fazla metaforun dâhil edildiği ikinci kategoridir (Tablo 4). Nitekim çalışma grubundan 31 katılımcı, Balkanları geçmişine ve Türk hâkimiyetlerine yönelik algıladıklarını belirten metaforlar oluşturmuşlardır. Bu kategoride yer alan 27 metafor içerisinde 3 defa tekrarlanan *Türk toprağı* ile 2 defa tekrarlanan *Osmanlı ve tarih* metaforları en fazla üretilen metafor olmuşlardır. Ayrıca 24 metafor ise birer kez tekrarlanmıştır (Tablo 6).*

Tablo 6: Tarihine Yönelik Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)	Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)
Türk toprağı	3	Matruşka	1
Osmanlı	2	Memleket	1
Tarih	2	Orta Doğu	1
Annesi ölmüş çocuklar	1	Osmanlı Devleti'nin ışığını, kültürünü ve milletini götürdüğü bir yer gibi	1
Avrupa ve Anadolu'nun ortak mirası	1	Tarih kokan sayfalar	1
Avrupa'da Türk-İslam yurdu	1	Tarihi bir koridor	1
Bilinen ama gizemli bir mekân	1	Tarihi miras	1
Bize yol gösterecek bir kitap	1	Türkiye ile bağlantılı bölge	1
Gözyaşındaki tebessüm	1	Türkiye'nin dostu ve doğal müttefiki	1
Hala ana vatanımız	1	Türklerin Avrupa'daki kolu	1
Hasret	1	Ülkemiz ile olan bağlantısı	1
Hiç dinmeyen şiddetli bir yağmur	1	Yuvamız	1
İkinci bir Türkiye	1	Zorluklar görmüş geçirmiş sonunda çevresindeki birçok kişiyi kaybetmiş kültürel tecrübesi yüksek köyün yaşlısı	1
Labrador ve Gulf Stream su akıntısı karşılaşma noktası	1		

Tarihine yönelik kategorisinde yer alan metaforlara örnekler:

“Balkanlar gözyaşındaki tebessüm gibidir. Çünkü 16'sında bir Sırp askeri öldürülen, 17'sinde atalarının Mostarı'nı ilk olarak bombalattırılan, 18'inde Hırvatlara esir düşürülen, 19'unda öz vatanında yabancı ilan edilen, ancak 20'sinde ana dilini duymaya ve konuşmaya çalışsan bir çocuğun çocuklarıyız biz... Yıllar sonra insan aklının idrak edemediği sınırların ve namluların ayırdığı diller, dinler, insanlar ve kültürler olmuşuz. Ancak internette halam ve amcamlarla konuşamadıkları dilimizle anlayamadığımız için gözlerimizden inen yaş ile çaresizliğin verdiği tebessümün adıdır Balkanlar... (CÖ:44).”

“Balkanlar matruşka gibidir. Çünkü Balkanlar derine doğru indiğimizde yani tarihine girdiğimizde farklı farklı tarihler çıkıyor. Her tarihine baktığımızda altında başka tarihte farklı medeniyet farklı imparatorluklar

karşımıza çıkıyor. Onun için Balkanları matruşkaya benzetiyorum. Balkanlar çeşitli medeniyet ve imparatorluğun konumudur aynı Anadolu gibi (CÖ:76).”

“Balkanlar Osmanlı gibidir. Çünkü Osmanlı Devleti yüzyıllar boyunca Balkanlara hâkim olmuş ve hüküm sürmüştür (CÖ:93).”

“Balkanlar tarihi bir koridor gibidir. Çünkü bu koridorda yürürken tarihin sayfalarında yürür gibi olursunuz. Birçok devlete ev sahipliği yapmış, birçok kültürü bir arada barındırmıştır. Bazen savaşlara bazen de göçlere sahip olmuştur. Balkanlarda yürürken tarih kitabının sayfalarını çevirir gibi olursunuz. Her sayfada başka bir hikâyeye vardır (CÖ:110).”

“Balkanlar yönetimi şuan Türklerde olmasa bile halâ Türk toprağı gibidir. Çünkü Türklerin ya da diğer bir deyişle eski Osmanlı Devleti'nin izlerini taşır (CÖ:113).”

Çalışma grubu içerisinde 27 katılımcının oluşturduğu metaforların gerekçeleri doğrultusunda 20 metafor, *Coğrafi özelliklerine yönelik* kategorisi altında toplanmıştır (Tablo 4). Bu kategoride Balkanların coğrafi konumu ve doğal coğrafi unsurlarını kapsayan metaforlar yer almaktadır. Burada 7 kez tekrarlanan *köprü* ve 2 kez tekrarlanan *buz* metaforları en fazla üretilen metaforlar olmuşlardır. Birer kez tekrarlanan metaforların sayısı ise 18'dir (Tablo 7).

Tablo 7: Coğrafi Özelliklerine Yönelik Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)	Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)
Köprü	7	Kutup bölgesi	1
Buz	2	Merkez	1
Akarsu güzergâhı	1	Orta Doğu	1
Akciğer	1	Sibiryaya	1
Avrupa'ya açılan kapı	1	Soğuk	1
Avrupa'nın uzun çocuğu	1	Tanrıların meskenleri	1
Bakı	1	Turkuaz	1
Büyük kollara ayrılmış havza	1	Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı	1
Geçiş bölgesi	1	Türkiye'nin Avrupa'ya olan yolu	1
Klima	1	Yemyeşil cennet gibi	1

Coğrafi özelliklerine yönelik kategorisinde yer alan metaforlara örnekler: *“Balkanlar buz gibidir. Çünkü iç kesimleri ve dağlık yerlerinde soğuk ve*

sert karasal iklim söz konusudur. Aklıma gelen şey balkanlardan gelen soğuk hava dalgası (CÖ:19).”

“Balkanlar büyük kollara ayrılmış havza gibidir. Çünkü içerisinde bolca akarsu vardır (CÖ:21).”

“Balkanlar köprü gibidir. Çünkü Avrupa ve Asya kıtaları arasındaki bağlantı oluşturur. Anadolu ile Avrupa arasında köprü vazifesi görür (CÖ:63).”

“Balkanlar kutup bölgesi gibidir. Çünkü soğuk havalarda balkanlardan gelen soğuk hava dalgası bunu çağrıştırır (CÖ:70).”

“Balkanlar Türkiye ’nin Avrupa ’ya açılan kapısı gibidir. Çünkü gerek fiziki gerek siyasi yönden Türkiye ve Avrupa arasında bir köprü görevi bu coğrafya farklı milletler arasındaki kültür, ticaret, seyahat gibi konularda etkileşimi sağlamakta bir rol üstlenmektedir (CÖ:118).”

Siyasi yapısı ve anlaşmazlıklara yönelik kategorisi, Coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin ürettikleri metaforların ortak özellikleri doğrultusunda oluşturulan bir diğer kategoridir. Bu kategoride 16 katılımcı tarafından üretilen 15 metafor, yer almaktadır (Tablo 4). Bunlar içerisinde iüvey evlat 2 kez tekrarlanarak en fazla üretilen metafor olmuştur. Diğer 14 metafor ise birer kez kullanılmışlardır (Tablo 8).

Tablo 8: Siyasi Yapısı ve Anlaşmazlıklara Yönelik Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)
Üvey evlat	2
Afrika	1
Bir bütün olamayan parçalar	1
Bosna Hersek Mostar Köprüsü	1
Deney tahtası	1
GDO'lu gıda	1
İç içe girmiş uluslar mozaïği	1
Kendi halinde bir insan	1
Misafirperver	1
Müştemilat	1
Nereye gideceği belli olmayan kurşun	1
Oyun alanı	1
Saat	1
Saksısı sıkça değiştirilen sümbül	1
Yağmur damlaları	1

Siyasi yapısı ve anlaşmazlıklara yönelik kategorisinde yer alan metaforlara örnekler:

“Balkanlar bir bütün olamayan parçalar gibidir. Çünkü sürekli bir iç savaş halinde olmaları ve farklı etnik yapıda olmaları bölünmelerini hızlandıran bir etken olmuştur (CÖ:16).”

“Balkanlar deney tahtası gibidir. Çünkü Balkanlar jeopolitik olarak önemli bir bölgedir. Büyük devletlerin (Rusya, Amerika, İngiltere...) bu bölgeye farklı amaçlarla nüfuz etme çabası geçmişte olduğu kadar şimdide devam etmektedir. Çoğu ülke Soğuk Savaş'ın etkisiyle açık bir şekilde harekette bulunamadığından jeopolitik olarak önemli yerlerde kendi çıkarları için hamleler yapmaktadır. Balkanlarda bu bölgelerin en önemlilerinden biridir. Bu yüzden deney tahtası gibidir (CÖ:27).”

“(Bir Balkan göçmeni olarak) Balkanlar GDO'lu gıda gibidir. Çünkü Yugoslavya bölündükten sonra Avrupa ülkeleri Balkan ülkelerini kendilerine benzetme, kültürlerinden ayırma, özlerinden ayırmak gibi politikalar gütmüş bir bölgedir (CÖ: 37).”

“Balkanlar oyun alanı gibidir. Çünkü burada kendi kendine oynayanda, başkasıyla oyuncak için kavga edende, dostça davranan da ülkeler bulunmaktadır. Ama tabi bazen büyük bir abi gelir ve başka değişik oyunlar oynatır. Bu bazen kavgayla biter bazen de geri teper (CÖ:95).”

“Balkanlar üvey evlat gibidir: Çünkü Avrupa'dır ama Avrupa'nın güçlülerine göre tam da Avrupa değildir. Batı Avrupa tarafından hep bir yük olarak görülüyormuş havası vardır. Sanki istemiyorlarmış daha alt sınıf olarak görüyorlarmış gibi. Doğulularsa kendilerine benzetir ama işte Avrupalıdır sonuçta. Yani bir taraf için Avrupa, bir taraf içinse "maalesef Avrupa" durumundadır (CÖ:128).”

Katılımcıların ürettikleri metaforların ortak özellikleri doğrultusunda oluşturan bir diğer kategori de Göç hareketlerine yönelik kategorisidir. Bu kategori altında 6 metafor yer almaktadır. Bundan dolayı en az metaforla ilişkilendirilen kategoridir (Tablo 4). Ayrıca bu kategoride bulunan metaforlar birer kez tekrarlanmışlardır (Tablo 9).

Tablo 9: Göç Hareketlerine Yönelik Metaforlar.

Metafor	Kullanılma Sıklığı (f)
Bazı vatandaşlarımızın ardında bıraktığı durak	1
Çok uluslu bir yer	1
Delta	1
Evim	1
Gurbetçilerin evi	1
Karışık yapıda bir bahçe	1

Göç hareketlerine yönelik kategorisinde yer alan metaforlara örnekler:

“Balkanlar evim gibidir. Çünkü 1989 yılında Türkiye’ye göç eden Bulgaristan Türklerinin bir parçası. Kardeşim ve benim dışında bütün ailem Balkanlarda doğdu ve hayatlarının bir kısmını orada geçirdiler. Onların da Bulgaristan’la ilgili en büyük özlemi doğal çevre, nem oranı, Türkiye’ye nazaran az olan havası ve yaptıkları tarımdan aldıkları hasatın lezzeti gibi daha birçok özlem faktörü mevcut (CÖ:35).”

“Balkanlar karışık yapıda bir bahçe gibidir. Çünkü tarih boyunca imparatorluklar tarafından denetim altına alınmış olup özellikle Osmanlı Devleti Anadolu’dan birçok Türk ve Müslüman milletleri Balkanlara iskân ettirmiştir ve bu bölgede kozmopolit toplum yapıları gelişmiştir (CÖ:57).”

“Balkanlar bazı vatandaşlarımızın ardında bıraktığı durak gibidir. Çünkü toplumumuzda Balkanlardan göç edip veya göç etmek zorunda kalıp Türkiye’ye gelen bir sürü vatandaşımız var. Onlarında bir zamanlar geçtikleri durak gibi adlandırabiliriz. Balkanlardaki iç durumlardan kurtulmak isteyen aynı zamanda memleket hasreti çeken vatandaşlarımızın başlangıç noktasıdır (CÖ:130).

Tartışma ve Sonuç

Balkanlar yalnızca Türkiye’nin Trakya topraklarını barındıran ve ülkemizin Avrupa’ya açılan kapısı değil aynı zamanda tarihi ve kültürel bağlarımızın olduğu bir yarımadadır. Bu yakınlık, coğrafyadan politikaya ya da mahalledeki komşularımıza kadar hayatımızın birçok yerinde farklı boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu çeşitlilik Balkanlar hakkında farklı zihinsel algıların oluşmasına neden olmuştur. Buna dayanarak bu araştırmada belli bir grup için Balkanların ne ifade ettiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışma coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlar üzerine olan algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya bölümü lisans öğrencilerine *Balkanlar... gibidir. Çünkü...* sorusu yöneltilmiştir. Bu süreç sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda çalışma grubunun birden fazla farklı kategoride Balkanları algıladıkları belirlenmiştir.

Coğrafya bölümü lisans öğrencileri toplamda Balkanlara yönelik 115 metafor oluşturmuşlardır. Bu metaforlar içerisinde Balkanların etno-kültürel zenginliğini vurgulayan *gökkuşuğu (5), Anadolu (2), deniz (3), karışık orman (2), renk cümbüşü (2), kültür yuvası (2)*; tarihi geçmişini vurgulayan *Türk toprağı (3), Osmanlı (2) ve tarih (2)*; coğrafi özelliklerini yansıtan *köprü (7) ve buz (2)*; siyasal yapısını vurgulayan *üvey evlat (2)* metaforları en fazla oluşturulan metaforlardır. Bunların yanı sıra Balkanların hem heterojen yapısını hem de göçlerde hedef nokta olduğunu vurgulayan *çok uluslu (2)*; yine Balkanların hem coğrafi özelliğini hem de tarihini vurgulayan *Orta Doğu (2)* metaforları da farklı kategorilerde

bulunarak en fazla tekrarlanan metaforlar arasında yer almışlardır. Ayrıca 101 metafor ise birer katılımcı tarafından oluşturulmuştur.

Bu metaforlar, gerekçeleri incelendiği zaman *heterojen yapısına yönelik, tarihine yönelik, coğrafi özelliklerine yönelik, siyasi yapısı ve anlaşmazlıklara yönelik* ve *göç hareketlerine yönelik* olmak üzere 5 farklı kategori altında toplanmışlardır. Balkanların çok uluslu ve kültürel bir yapıya sahip olma özelliği çalışma grubunun da zihninde en fazla yer edinen durum olmuştur. Bu durumu yansıtan 49 metafor (% 41,9) *heterojen yapısına yönelik* kategorisini oluşturmuştur. *Tarihine yönelik* kategorisi coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin Balkanlara yönelik en fazla zihinsel imge oluşturdukları ikinci kategoridir. Bu kategori altında 27 (%23,1) metafor yer almıştır. Bu metaforların gerekçeleri incelendiği zaman Balkanlardaki eski Türk hakimiyetlerine yönelik olduğu görülmüştür. Katılımcıların algılarını belirleyen bir diğer unsurda Balkanların coğrafi özellikleri olmuştur. Nitekim 20 metafor ortak gerekçeleri doğrultusunda *Coğrafi özelliklerine yönelik* kategorisini oluşturmuştur. Bu kategori altında özellikle Balkanların coğrafi konumu, katılımcıların zihninde en fazla yer edinen unsur olmuştur. Toplam metaforlar içerisinde en fazla oluşturulan *köprü* metaforu da bu kategori altında yer almaktadır. Yine Balkanlardan gelen soğuk hava dalgası katılımcıların zihninde yer edinerek 5 metafor bu durumu yansıtmıştır. Ayrıca yarımadaanın doğal coğrafi unsurlarını vurgulayan metaforlara da yer verilmiştir. Balkan ülkelerinin başka devletler tarafından yönlendirilmeye çalışılması ya da kendi aralarındaki çatışma ve anlaşmazlıklarını vurgulayan 15 metafor ise *Siyasi yapısı ve anlaşmazlıklarına yönelik* kategorisi altında toplanmıştır. Balkanlar yaklaşık 112 yıl boyunca Türkiye’ye yönelik göçlerin yaşandığı bir yer olmuştur. Bu göçlerin Türkiye Cumhuriyeti’nin kalkınmasında olumlu etkileri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin zihinsel imgelerinde yakın tarihimizi etkileyen bu durumun çok az yer edindiği belirlenmiştir. Nitekim sadece 6 metafor göç hareketlerini vurgulamış ve *Göç hareketlerine yönelik* kategorisi altında birleştirilmiştir. Bunlar içerisinde ise sadece 3 tanesi Balkanlar kaynaklı göçleri vurgulamaktadır.

Pleić vd. (2021) tarafından yapılan “In Search of Spatial Perceptions: The Balkans As A Vernacular Region” başlıklı çalışmada Zagreb Üniversitesi (Hırvatistan) ve Maribo Üniversitesi (Slovenya) coğrafya bölümü öğrencilerine Balkanlar teriminin neyi temsil ettiği sorulmuştur. Verilen cevaplar ile bu çalışmada elde edilen sonuçların birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Nitekim bahsi geçen çalışmada da coğrafya bölümü öğrencileri Balkanları kültürel, tarihi-politik ve coğrafi bir terim olarak

vurgulamışlardır. Yine Balkanları birbirine bağlayan unsurlar nelerdir sorusuna coğrafi olarak konumu, deniz, benzer coğrafi karakterleri; tarihi-politik bağlayıcı unsurlar olarak eski Osmanlı varlığı, ortak devlet kreasyonları, ortak tarih, az gelişmişlik, gerilim ve çatışma; kültürel unsur olarak ise din, dil, zihniyet, müzik, kültürel miras, yaşam biçimi cevaplarını vermişlerdir.

Kişilerin dünyaya bakış açıları, kültürel farklılıkları veya yaşadığı olaylar oluşturdukları metaforlara da yansımaktadır. Bir kişinin yaşadığı bir olaya karşı olan algısı, o olayı yaşamayan birisine göre farklıdır²⁸. Bu durum coğrafya bölümü lisans öğrencilerinin oluşturdukları metaforlarda da gözlemlenmiştir. Nitekim yukarıdaki örnekler içerisinde yer alan CÖ:35 ve CÖ:44 katılımcıları oluşturdukları metaforlarda Balkan göçmeni olduklarını belirtmişler ve diğer metaforlara göre Balkanlar terimine daha duygusal boyutta yaklaşmışlardır.

Yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra Balkanlar sadece geçmişte Türk toprağı değil günümüzde de Türk nüfusun ve kültürünün yaşadığı bir bölgedir. Ancak Balkan ülkelerinin bir bölümü ve yine bu bölgeye dair politikalar üreten bazı devletlerin yıllardır sürdürdükleri uygulamalar Balkanlardaki Türk izlerinin ortadan kalkmasını amaçlamaktadır. Katılımcı grubun oluşturduğu metaforlar incelendiği zaman günümüz şartlarını vurgulayan metaforların az sayıda olduğu görülmüştür. Bundan dolayı Balkanlardaki Türk varlığına dair bilinci artıracak çalışmaların yapılması gerektiği kanaatini taşımaktayız.

Kaynakça

- ALIM Mete, “Coğrafya Eğitimi Öğrencilerinin Türk Dünyası Algıları (Atatürk Üniversitesi Örneği)”, Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi, 6/2 (2009), ss. 574-586.
- ALIM Mete, ŞAHİN İbrahim Fevzi, MERAL Elif, “Coğrafya Öğretmen Adaylarının (Pedagojik Formasyon) Öğretmen Kavramına İlişkin Algıları”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22/2 (2018), ss. 1113-1127.
- APA Dictionary of Psychology, American Psychology Association, Washington 2015.
- ATEŞ Murat, KARATEPE Akif, “Üniversite Öğrencilerinin “Küresel İsmma” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi”, Marmara Coğrafya, sy. 27 (2013), ss. 221-241.
- AYDIN Fatih, “Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10/3 (2010), ss. 1293-1322.
- AYDIN Fatih, “Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, Doğu Coğrafya Dergisi, 16/26 (2011), ss. 25-44.

---

²⁸ Özelmacı, Çakır, a.g.e., s. 23.

Eşim, İ. & Zaman, S. (2022). Coğrafya Bölümü Lisans Öğrencilerinin “Balkanlar” Üzerine Olan Algılarının Metaforlar Aracılığıyla Belirlenmesi. ANKARAD, 3(5), 135-159.

BÜYÜKÖZTÜRK Şener, KILIÇ ÇAKMAK Ebru, AKGÜN Özcan Erkan, KARADENİZ Şirin, DEMİREL Funda, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, PEGEM Akademi, Ankara 2018.

CRESWELL Jhon W, Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Desenleri, çev. Mesut Büttün, Selçuk Beşir Demir, Siyasal Kitapevi, Ankara 2020.

CVJIĆ Jovan, “The Zone of Civilization of Balkan Peninsula”, Geographical Review, 5/6 (1918), pp. 470-482. <https://doi.org/10.2307/207806>.

DOĞANAY Hayati, Coğrafya Bilim Alanları Sözlüğü, ed. Namık Tanfer Altaş, PEGEM Akademi, Ankara 2017.

GÜNEŞ Cennet, TEZCAN Rumeysa, “Metafor Nedir, Ne Değildir?”, Metafor Eğitiminde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi, ed. Bahadır Kılcan, PEGEM Akademi, Ankara 2019, ss. 1-15.

İNALCIK Halil, “Türkler ve Balkanlar”, BAL-TAM Türklük Bilgisi, sy. 3 (2005), ss. 20-44.

KAYAARDI Fatoş, BOZYİĞİT Recep, “Ortaöğretim Öğrencilerinin “Afet ve Nüfus” Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi”. International Journal of Geography and Geography Education (IGGE), sy.45 (2022), ss. 16-35. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1016571>.

MAUND Barry, Perception, Routledge, New York 2003.

MILES B. Matthew, HUBERMAN A. Michael, Nitel Veri Analizi, çev. Sadegül Akbaba Altun, Ali Ersoy, Pegem Akademi, Ankara 2019.

O’MEARA Carolyn, SPEED Laura J., ROUQUE Lila San, MAJID Asifa, “Perception Metaphors: A View From Diversity”, Perception Metaphors , ed. Laura J. Speed, Carolyn O’Meara, Lila San Roque, Asifa Majid, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam 2019, pp. 1-17.

ÖZELMACI Şeyma, ÇAKIR Uğur, “Metaforlar ve Benzerleri İle İlgili Söylenenler”, Metafor Eğitiminde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi, ed. Bahadır Kılcan, PEGEM Akademi, Ankara 2019, ss. 17-34.

ÖZEY Ramazan, Balkanlar ve Balkan Ülkeleri Coğrafyası, PEGEM Akademi, Ankara 2017.

ÖZGEN Nurettin, “Davranışsal Coğrafyada Temel Kavramlar”, Davranışsal Coğrafya, ed. Nurettin Özgen ve Seyit Çoşkun, PEGEM Akademi, Ankara 2020, ss. 1-51.

ÖZGEN Nurettin, “Ortadoğu Kavramına İlişkin Zihinsel Tasarımlar”, International Journal of Geography and Geography Education (IGGE), sy. 41 (2020), ss. 36-58. <https://doi.org/10.32003/igge.653501>.

PLEIĆ Tvrtko , GLASNOIĆ Vedran, PRELOGOVIĆ Vedran, KAUFMANN Petra Radeljak, “In Search of Spatial Perceptions: The Balkans as a Vernacular Region”, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie. 112/3 (2020), pp. 304-318. <https://doi.org/10.1111/tesg.12470>.

RIZOVA Polly S. “Balkanization”, The Blackwell Encyclopedia of Sociology, ed. George Ritzer, Blackwell Publishing, Oxford 2007, pp. 239-240.

SABAN Ahmet, “Okula İlişkin Metaforlar”, Education Administration: Theory and Practise, sy. 55 (2008), ss. 459-496.

TDK, (2022). <https://sozluk.gov.tr/>.

Eşim, İ. & Zaman, S. (2022). Coğrafya Bölümü Lisans Öğrencilerinin “Balkanlar” Üzerine Olan Algılarının Metaforlar Aracılığıyla Belirlenmesi. ANKARAD, 3(5), 135-159.

TODOROVA Maria, *Balkanlar’ı Tahayyül Etmek*, çev. Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.

YILDIRIM Ali, ŞİMŞEK Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

YİĞİT Ali, “Balkan Yarımadası’nın Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Türk ve/veya Müslüman Nüfus Varlığı”, *Yeni Türkiye*, sy. 66 (2015), ss. 943-971.

ZEREN Merve Görkem, “Üniversite Öğrencilerinin Gözü İle Coğrafya Eğitimsi: Bir Olgubilim Araştırması”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20/33 (2015), ss.189-208.
<https://doi.org/10.17295/dcd.56391>.